

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULUN (JSBE) OHJEET VÄITÖSKIRJAN VASTAVÄITÄJÄLLE

Pikaohje vastaväittäjälle	1
Väitöskirjavaatimusten tiivistelmä	1
Määritelmä ja tieteelliset kriteerit	1
Väitöskirjan rakenne	2
Itsenäisen työn kuvaus	2
Väitöskirjan julkinen tarkastus ja vastaväittäjän tehtävä	3
Vastaväittäjän nimeäminen	3
Kustoksen nimeäminen ja tehtävä	3
Väitöstilaisuuden materiaalit ja yhteydenpito	3
Plagiaatintunnistus ja epäily hyvän tieteellisen käytännön loukkauksesta	4
Vastaväittäjän lausunto	4
Vastaväittäjän lausunnon lähettäminen ja palkkio	5
Arviointilautakunta	5
Päätöksenteko	6
Arviointikriteerit ja -asteikko	6
Väitöstilaisuus	7
Väitöstilaisuuden kulku	8

Vastaväittäjän tehtävänä on tarkastaa väitöskirja ja sen tieteellinen laatu julkisessa väitöstilaisuudessa. Tiedekuntaneuvostolle antamassaan arviointilausunnossa vastaväittäjä antaa oman esityksensä väitöskirjalle annettavasta arvolauseesta huomioiden väittelijän puolustautumisen väitöstilaisuudessa.

PIKAOHJE VASTAVÄITÄJÄLLE

- Kirjoita noin 2–4 sivun lausunto, jossa esität väitöskirjan vahvuudet ja heikkoudet sekä näkemyksesi arvolause ("Hylätty", "Hyväksytty" tai "Kiittäen hyväksytty").
 - Arvolause "Kiittäen hyväksytty" voidaan myöntää vain erityisen ansiokkaalle työlle, joka kuuluu alansa parhaimmistoon (10–15 %).
- Palauta lausunto viiden päivän sisällä väitöstilaisuudesta osoitteeseen doctoral-dissertations@jyu.fi.
 - Muista allekirjoittaa dokumentti, sähköinen allekirjoitus käy.
- Vastaväittäjä kuuluu väitöskirjan arviointilautakuntaan. Arviointilautakunnan puheenjohtaja on yhteydessä vastaväittäjään ennen väitöstilaisuutta. Vaikka vastaväittäjä onkin osa arviointilautakuntaa, hänen tulee toimittaa näiden ohjeiden mukainen oma erillinen lausuntonsa.
- Yksityiskohtaiset ohjeet tehtävään: [Väitöskirjan julkinen tarkastus ja vastaväittäjän tehtävä](#).

VÄITÖSKIRJAVAATIMUSTEN TIIVISTELMÄ

Jyväskylän yliopiston väitöskirjavaatimukset löytyvät kokonaisuudessaan yliopiston verkkosivuilta: [Väitöskirjavaatimukset | Jyväskylän yliopisto](#). Alla tiivistelmä keskeisistä vaatimuksista.

Määritelmä ja tieteelliset kriteerit

Väitöskirjan tulee olla tutkimukseen perustuva eheän kokonaisuuden muodostava tieteellinen esitys väittelijän tutkimusalalta. Väitöskirjan tulee osoittaa väittelijän kriittistä ajattelua, oman tutkimusalan syvällistä tuntemusta sekä tieteellisen tutkimuksen menetelmien hallintaa ja soveltamiskykyä. Sen tulee sisältää uutta tieteellistä tietoa ja perusteltuja tuloksia sekä olla tieteellisesti vakuuttava, rehellinen ja tutkimuseettisten normien mukainen.

Väitöskirjan rakenne

Artikkeliväitöskirja koostuu samaa ongelmakokonaisuutta käsittelevistä artikkeleista ja yhteenvedosta. Se voi sisältää julkaistuja tai julkaistavaksi hyväksytyjä vertaisarvioituja artikkeleita tai käsikirjoituksia, jotka ovat tieteellisessä vertaisarvioinnissa tai valmiita lähetettäväksi vertaisarviointiprosessiin. Artikkeliväitöskirjassa tulee olla *vähintään kaksi, tyypillisesti 3–4 tieteellistä julkaisua tai käsikirjoitusta, joista vähintään yksi on julkaistu tai julkaistavaksi hyväksytty vertaisarvioitu artikkeli*.

Esseeväitöskirja on artikkeliväitöskirjaa muodoltaan ja vaatimuksiltaan vastaava väitöskirja, joka koostuu *julkaisemattomista* tieteellisistä käsikirjoituksista sekä yhteenvedosta.

Artikkeli- ja esseeväitöskirjan yhteenveto sisältää kysymyksenasettelun, kirjallisuuskytkökset, teoreettisen viitekehyksen, menetelmät, osatutkimusten tulokset ja johtopäätökset sekä niiden vaikuttavuuden arvioinnin. Yhteenvedon ei tarvitse sisältää sellaista uutta tieteellistä tietoa, jota ei ole tuotu esille artikkeleissa.

Monografiaväitöskirja on aiemmin julkaisematon, yksin tekijän nimissä oleva yhtenäinen tieteellinen tutkimus. Tekijä voi julkaista väitöskirjan aihepiiristä artikkeleita ennen varsinaista väitöskirjan valmistumista ja viitata niihin väitöskirjassaan.

Itsenäisen työn kuvaus

Väittelijän *itsenäisen työn osuuden* tulee olla osoitettavissa kaikissa väitöskirjoissa ja kuvattuna selkeästi väitöskirjan yhteenveto-osassa. Itsenäisen työn osuuden kuvauksen lopussa tulee mainita, onko väitöskirjan tekemisessä hyödynnetty tekoälypohjaisia sovelluksia.

Mikäli väitöskirja sisältää yhteiskirjoitettuja artikkeleita/käsikirjoituksia väitöskirjan tekijän kontribuutio kussakin artikkelissa/esseessä laaditaan kauppakorkeakoulussa taulukkomuodossa CRediT-luokitukseen pohjautuen. Taulukossa tulee kuvata tekijän osuus tutkimusongelman ja kirjallisuuden, tutkimussuunnittelun ja aineiston sekä aineiston analyysin, tulosten ja kirjoittamisen osalta. Jos yhteisartikkelia tai -esseetä käytetään muissa väitöskirjoissa, tämä on mainittava itsenäisen työn kuvauksessa, samoin kuin tekoälypohjaisten sovellusten käyttö.

VÄITÖSKIRJAN JULKINEN TARKASTUS JA VASTAVÄITÄJÄN TEHTÄVÄ

Vastaväittäjän nimeäminen

Tiedekunta määrää väitöskirjan julkiseen tarkastustilaisuuteen yhden tai useamman vastaväittäjän, jonka tulee olla tohtorin tutkinnon suorittanut. Vastaväittäjän tulee olla professori, tai hänellä tulee olla muulla tavoin osoitetut riittävät tieteelliset ansiot. Vastaväittäjällä/illä ei saa olla työsuhdetta Jyväskylän yliopistoon. Esitarkastaja voidaan määrätä vastaväittäjäksi. Väitöskirjan ohjaaja tai seurantaryhmän jäsen ei voi toimia vastaväittäjänä.

Vastaväittäjän nimeämisessä tulee noudattaa hallintolain mukaista esteettömyysvaatimusta. Vastaväittäjä ei saa olla väittelijään sellaisessa suhteessa, joka voi asettaa hänen puolueettomuutensa kyseenalaiseksi.

Väitöskirjaohjaajan tulee selvittää esteellisyys jo ennen vastaväittäjän nimeämistä. *Jos vastaväittäjä epäilee esteellisyyttään, hänen tulee ottaa yhteyttä jatkotutkintokoulutuksen tuen tiimin mahdollisimman pian, doctoral-dissertations@jyu.fi.*

Kustoksen nimeäminen ja tehtävä

Väitöstilaisuuteen määrätään kustos, yleensä väitöskirjan ohjaaja, joka toimii väitöstilaisuuden puheenjohtajana. Kustoksen tulee olla työsuhteessa Jyväskylän yliopistoon. *Kustoksen tehtävänä on perehdyttää vastaväittäjä väittelyohjeisiin, väitöskäytänteisiin ja käytössä olevaan arvosteluasteikkoon. Kustos auttaa vastaväittäjää myös matkajärjestelyissä. Matkalippujen ja majoituksen varaamisesta sekä muista käytännön asioista kannattaa keskustella hyvissä ajoin ennen väitöspäivää kustoksen kanssa.*

Väitöstilaisuuden materiaalit ja yhteydenpito

Jatkotutkintokoulutuksen tuen tiimi toimittaa tiedekunnan päättämälle vastaväittäjälle vastaväittäjän ohjeet, esitarkastuslausunnot sekä lopullisen väitöskirjan, kun se on julkaistu (viimeistään viisi päivää ennen väitöstilaisuutta). Lisäksi jatkotutkintokoulutuksen tuen tiimi toimittaa vastaväittäjälle väittelijän laatiman yhteenvedon siitä, miten väitöskirja on muuttunut esitarkastuksen jälkeen.

Vastaväittäjä ja väittelijä eivät saa olla suoraan yhteydessä keskenään ennen väitöstilaisuutta. Yhteydenpidon (mikäli sille on tarvetta) tulee tapahtua kustoksen välityksellä. Vastaväittäjän on mainittava lausunnossaan, mikäli hän on ollut yhteydessä väittelijään tarkastusprosessin aikana. Poikkeuksena tähän ovat mahdollinen painetun väitöskirjan toimittaminen postitse ja karonkkakutsun lähettäminen, jotka väittelijä voi lähettää suoraan vastaväittäjälle, mikäli näin on erikseen sovittu.

Plagiaatintunnistus ja epäily hyvän tieteellisen käytännön loukkauksesta

Käsikirjoitus on tarkistettu plagiaatintunnistusohjelmalla (Turnitin) ennen esitarkastajille lähettämistä. Jos väitöskirjaan kohdistuu epäily hyvän tieteellisen käytännön loukkauksesta, tulee noudattaa yliopiston vilppiepäilytilanteisiin liittyviä ohjeita: [Rehtorin päätös opiskelun eettisistä ohjeista ja vilppitapausten käsittelystä Jyväskylän yliopistossa \(21.6.2023\)](#).

Vastaväittäjän lausunto

Vastaväittäjän tulee antaa kahden viikon kuluessa väitöstilaisuudesta noin 2–4 sivun kirjallinen lausunto, jossa hän esittää oman arvionsa väitöskirjalle annettavasta arvolauseesta. Lausunnossa tulee ottaa huomioon väittelijän puolustautuminen väitöstilaisuudessa. Arviointi kohdistuu väitöskirjaan kokonaisuutena, joten artikkeliväitöskirjassa tulee arvioinnin kattaa myös väitöskirjaan kuuluvat artikkelit (julkiastut ja julkaisemattomat).

Kun vastaväittäjälle lähetetään virallinen tieto tehtävään nimittämisestä ja tiedekunnan väitöstilaisuuspäätöksestä, väitöskirjakäsikirjoitus on jo saanut väittelyluvan ja esitarkastuksessa väitöskirjan on todettu täyttävän yliopiston väitöskirjavaatimukset ja hyväksymiselle asetetut vähimmäisvaatimukset, eli vähintään taso ”Hyväksytty” asteikolla ”Hylätty – Hyväksytty – Kiittäen hyväksytty”. Esitarkastuksessa on myös kiinnitetty huomiota hyvän tieteellisen käytännön ja tutkimuseettisten periaatteiden noudattamiseen. Jos julkisessa tarkastuksessa kuitenkin ilmenee näihin asioihin liittyviä seikkoja, ne tulee mainita lausunnossa.

Arviointilausunnossa huomioitava väitöstilaisuuden osuus alkaa väittelijän lectio praecursorian jälkeen ja päättyy vastaväittäjän esittämään loppulausuntoon. Arviointilausunnossa ei tuoda esiin muita seikkoja kuin niitä, jotka esitettiin myös itse väitöstilaisuudessa ja joihin väittelijällä näin ollen oli mahdollisuus vastata.

Väitöskirja voi sisältää aiemmin julkaisematonta sisältöä, joten sitä ei saa käsitellä tekoälytyökaluilla.

Jos vastaväittäjiä on useampi, he voivat antaa yksittäiset lausunnot tai halutessaan yhteisen lausunnon. Lausunto voidaan laatia suomeksi, jos väittelijä osaa suomea. Muutoin lausunto tulee aina laatia englanniksi.

Tiedekuntaneuvostolle osoitetusta lausunnosta tulee käydä ilmi väittelijän, väitöskirjan ja vastaväittäjän tiedot (nimi, affiliaatio), ja siinä tulee olla vastaväittäjän allekirjoitus.

Vastaväittäjän lausunnon lähettäminen ja palkkio

Allekirjoitettu lausunto osoitetaan tiedekuntaneuvostolle ja lähetään pdf- tai docx-tiedostona jatkotutkintokoulutuksen tuen tiimille sähköpostiosoitteeseen doctoral-dissertations@jyu.fi (ei väittelijälle tai ohjaajalle) viiden päivän kuluessa väitöstilaisuudesta. Jatkotutkintokoulutuksen tuen tiimi toimittaa lausunnon edelleen väittelijälle, vastuulliselle ohjaajalle ja tiedekuntaneuvostolle.

Vastaväittäjälle maksetaan Jyväskylän yliopiston määrittelemä työkorvaus. Työkorvauksen maksatusta koskevat ohjeet lähetetään vastaväittäjälle sähköpostitse, kun tiedekunta on vastaanottanut lopullisen lausunnon.

Mahdollisten matkakulukorvausten maksamisessa yhteyshenkilönä toimii kustos, jota avustavat tarvittaessa matkasihteerit. Vastaväittäjää pyydetään olemaan yhteydessä kustokseen matkakulukorvauksiin liittyvissä asioissa.

Arviointilautakunta

Väitöskirjan arvioinnin tueksi nimetään arviointilautakunta, joka tekee tiedekuntaneuvostolle esityksen väitöskirjan arvolauseesta. Väitöskirjan arviointilautakuntaan kuuluu vastaväittäjän lisäksi vastaväittäjä, oppiaineen vähintään dosentintasoinen edustaja (puheenjohtaja) ja väitellyt jäsen (JSBE:n tai JYU:n edustaja). Kaikkien lautakunnan jäsenten on oltava riippumattomia väittelijästä. Väitöskirjan ohjaajia tai seurantaryhmän jäseniä ei voi nimetä arviointilautakuntaan.

Arviointilautakunnan puheenjohtaja kokoaa arviointilautakunnan ja on yhteydessä vastaväittäjään sekä kolmanteen jäseneseen sopiakseen kokousajan. Tarkoituksena on, että arviointilautakunta kokoontuu heti väitöksen jälkeen laatimaan perustellun esityksen väitöskirjan arvolauseesta, jonka puheenjohtaja allekirjoittaa ja toimittaa tiedekuntaan. Vastaväittäjä laatii tämän lisäksi edelleen myös oman lausuntonsa väitöstilaisuuden jälkeen tämän tiedoston sisältämien ohjeiden mukaan.

Päätöksenteko

Kun tiedekunta on saanut vastaväittäjän ja arviointilautakunnan lausunnot, tiedekuntaneuvosto päättää väitöskirjan arvostelusta. Väittelijälle varataan tilaisuus vastineen antamiseen lausunnoista ennen päätöstä. Hänellä on myös oikeus tehdä oikaisupyyntö väitöskirjan arvostelua koskevasta päätöksestä.

ARVIOINTIKRITEERIT JA -ASTEIKKO

Väitöskirjan tulee täyttää yhdenvertaiset tieteelliset sekä oppimisen ja kyvykkyyden todentavat kriteerit. Väitöskirjan tulee:

- sisältää uutta tieteellistä tietoa ja perusteltuja tuloksia sekä olla tieteellisesti vakuuttava
- osoittaa väittelijän kriittistä ajattelua, oman tutkimusalan syvällistä tuntemusta sekä tieteellisen tutkimuksen menetelmien hallintaa ja soveltamiskykyä
- olla tieteellisesti rehellinen ja tutkimuseettisten normien mukainen.

Kauppakorkeakoulussa väitöskirja arvostellaan asteikolla:

“Kiittäen hyväksytty”: Väitöskirja tarjoaa merkittävän panoksen tieteenalaan. Väitöskirja todennäköisesti johtaa tai on jo johtanut artikkeleihin arvostetuissa vertaisarvioituissa tieteellisissä lehdissä. Sen odotetaan olevan laajasti siteerattu tieteellisessä kirjallisuudessa. Esitykset arvostetuissa kansainvälisissä konferensseissa tai kokouksissa ovat myös osoitus tutkimuksen laadusta. Vain noin 10–15 prosenttia väitöskirjoista saa kiitettävän arvosanan. Arviointilautakunnan ehdotuksen tulee olla yksimielinen.

“Hyväksytty”: Väitöskirja tarjoaa tieteellisen panoksen tieteenalaan. Se sisältää innovatiivisia ja luovia ideoita ja voi johtaa tai on jo johtanut yhteen tai useampaan artikkeliin vertaisarvioituissa tieteellisissä lehdissä. Väitöskirja osoittaa tekijän kyvyn tuottaa itsenäisesti uusia tieteellisiä tuloksia.

“Hylätty”: Väitöskirja ei täytä hyväksymisen vähimmäisvaatimuksia.

Tiedekuntaneuvosto päättää väitöskirjan arvolauseesta julkisen tarkastuksen jälkeen perustuen vastaväittäjän/ien ja arviointilautakunnan väitöskirjasta antamiin lausuntoihin.

VÄITÖSTILAISUUS

Väitöstilaisuus on yleisölle avoin julkinen tilaisuus, jossa väitöskirja tarkastetaan. Väitöskirjan julkinen tarkastus saa kestää enintään neljä tuntia ja väittelijän lectio praecursoria enintään 20 minuuttia. Yleensä tilaisuus kestää 2–2 ½ tuntia.

Väittelijän pitämän lectio praecursorian jälkeen vastaväittäjä pitää lyhyen avauspuheenvuoron, jossa hän tiivistää väitöskirjan aseman laajemmassa tieteenalansa kontekstissa. Avauspuheenvuoro on kestoltaan vain muutaman minuutin mittainen. Sen tyypillisiä teemoja ovat väitöstutkimuksen tärkeys tai innovatiivisuus, tutkimusaiheeseen liittyvä aiempi tutkimus, tutkimusaiheen yhteydet muihin oppiaineisiin tai tutkimuksen sosiaalinen ja tieteellinen relevanssi. Vastaväittäjän ei tarvitse mainita avauspuheenvuorossaan väitöstutkimuksen tavoitteita tai sisältöjä, koska väittelijä on käsitellyt niitä lectio praecursoriassa. Avauspuheenvuorossa ei tulisi myöskään olla konkreettista kritiikkiä tai arvioita väitöstutkimuksesta, vaan ne tulisi sisällyttää vastaväittäjän pidempään loppupuheenvuoroon väitöstilaisuuden lopussa.

Avauspuheenvuoron jälkeen väittelijä ja vastaväittäjä keskustelevat väitöskirjan aiheista. Vastaväittäjä esittää väittelijälle kysymyksiä, jotka koskevat käsikirjoituksen lopullista versiota. Väitöstilaisuuden tulisi olla kahden alansa tuntevan tutkijan korkeatasoista keskustelua väitöskirjan virittämistä aiheista eikä pelkkää väitöstutkimuksen virheiden listausta.

Vastaväittäjän olisi hyvä jäsentää käytettävissä oleva aika siten, että tilaisuuden lopussa jää riittävästi aikaa keskustella tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä. Koska kaikki tilaisuuden kuulijat eivät tunne keskustelussa olevaa tutkimuskenttää tai tutkimusaihetta, vastaväittäjän olisi suotavaa huomioida yleisö kysymyksenasettelussaan tai esimerkiksi tietyn teorian tai metodin kuvailussa siten, että kaikki pystyvät seuraamaan keskustelua. Sen lisäksi että vastaväittäjä voi antaa arvokasta palautetta väittelijälle, väitöstilaisuus on myös oppimistilaisuus yleisölle.

Vastaväittäjä tiivistää loppupuheenvuorossaan väitöstutkimuksen vahvuudet ja heikkoudet sekä toteaa, esittääkö hän tiedekunnalle tutkimuksen hyväksymistä väitöskirjaksi. Loppupuheenvuorossa ei tulisi referoida tutkimuksen sisältöjä vaan pikemminkin esittää arvioiva tiivistys väitöstutkimuksen asemasta tutkimuskentällään ja tieteenalallaan, arvioida lyhyesti tutkimuksen lähestymistapoja, metodeja, johtopäätöksiä sekä tulevaisuuden tutkimusmahdollisuuksia. Loppupuheenvuoron ei tulisi sisältää ehdotusta väitöstutkimuksen arvosanaksi. Sen ei tulisi myöskään sisältää sellaista kritiikkiä, jota ei tullut esille edeltävässä keskustelussa ja jota koskien väittelijä ei ole siten voinut puolustaa valintojaan.

Avaus- ja loppupuheenvuoroja voi hyödyntää tiedekuntaan väitöstilaisuuden jälkeen lähetettävän vastaväittäjän lausunnon pohjana.

Väitöstilaisuuden kieli: Väittelijä keskustelee väitöstilaisuuden kielestä etukäteen kustoksen kanssa. Viime kädessä kustos määrää väitöstilaisuuden kielen kuultuaan sekä väittelijää että vastaväittäjää/iä. Väitöstilaisuudessa voidaan myös käyttää useita kieliä, mikäli kustos, väittelijä ja vastaväittäjä ovat niin sopineet.

Väitöstilaisuuden pukeutuminen: Väitöstilaisuudessa väittelijä, vastaväittäjä ja kustos pukeutuvat tilaisuuden arvokkuuden vaatimalla tavalla. Pukeutumistavan valitsee väittelijä neuvoteltuaan asiasta kustoksen kanssa. Kustos informoi vastaväittäjää pukeutumisesta. Perinteisiä väitösasuja ovat:

- Frakki ja tummat liivit
- Tumma puku
- Musta pitkähihainen asu (leninki tai jakkupuku), joka ei ole avokaulainen. Päähine ei kuulu väitösasuun.

Väittelijä, vastaväittäjä ja kustos voivat käyttää myös yliopiston [väittelyviittoja](#). Ulkomainen vastaväittäjä voi halutessaan käyttää oman yliopistonsa akateemista asua.

Väitöstilaisuuden jälkeen voidaan järjestää epämuodollinen kahvitilaisuus. Myöhemmin illalla järjestetään usein *vastaväittäjän kunniaksi karonkka, johon väittelijä kutsuu vastaväittäjän.* Vastaväittäjän odotetaan pitävän karonkassa lyhyen juhlapuheen (väittelijän puheen jälkeen).

Kustos antaa tarkempia ohjeita väitöstilaisuuden kulusta, lisäksi niihin voi perehtyä osoitteessa: [Väitöstilaisuus | Jyväskylän yliopisto](#).

Väitöstilaisuuden kulku

Jyväskylän yliopistossa järjestettävissä väitöstilaisuuksissa noudatetaan perinteisiä tapoja ja muotoja, jotka voivat vaihdella tieteenaloittain ja myös muuttua ajan kuluessa. Väitöstilaisuuden yleinen rakenne ja yleisesti käytetyt sanamuodot löytyvät sivulta: [Väitöstilaisuus | Jyväskylän yliopisto](#).

Jos vastaväittäjiä on useita, he sopivat vastaväittäjän puheenvuorojen jakamisesta keskenään.

Väitöstilaisuuden tavoitteena on kahden alansa tuntevan tutkijan korkeatasoinen keskustelu

väitöskirjan virittämistä aiheista. Valistuneen maallikon tulisi pystyä seuraamaan keskustelua ja sen tulisi antaa hänellekin ajateltavaa. Julkisenä tilaisuutena väitöstilaisuus on tärkeä ikkuna yliopiston työskentelyyn.

Jos kustokselta puheenvuoron pyytänyt läsnäolija esittää huomautuksen epäeettisestä toiminnasta, kustos kirjaa huomautuksen ylös. Jos huomautus on pitkä ja moniulotteinen, kustos pyytää huomautuksen esittäjää toimittamaan huomautuksensa kirjallisesti siinä muodossa ja laajuudessa kuin se esitettiin väitöstilaisuudessa viiden päivän kuluessa väitöstilaisuudesta. Kirjallinen huomautus toimitetaan tiedekuntaneuvostolle tiedoksi väitöskirjan arvostelun yhteydessä.